

Piecelies un nobalso! Kā es varu veicināt pilsoņu līdzdalību vēlēšanās?

Ievads: Līdzdalības vēlēšanās nozīme demokrātijas apstākļos ir ļoti liela, tā sniedz iespēju apzināties un pilnveidot savas pilsonības tiesības. Izvēloties personas, kuras uzskata par atbilstošām valsts pārvaldes sistēmā, kurām var uzticēties ar savu ikdienas dzīvi. Piedalīšanās vēlēšanās pierāda, ka tauta ir uzticīga savai valstij, un apzinās, ka ikkatra balss ietekmē demokrātiskos apstākļus. Tas ir veids kā cilvēkiem izpaust savu viedokli, veicinot kritisko domāšanu. Līdzdalība vēlēšanās ir viens no galvenajiem faktoriem, kas tautai rosina atbildību, pārvaldei novērš iespējamo neapmierinātību, ja tā iesaistītu tikai politiskās personas nozīmīgu lēmumu pieņemšanā.

Veicot aptauju Madlienas Vidusskolas skolēniem par viņu iesaistīšanos un turpmāko piedalīšanos vēlēšanās, rezultāti bija kritiski zemi, vienīgi 3 no 10 skolēniem ir piedalījušies un plāno piedalīties valsts vēlēšanās. Tomēr Eiropas Barometra 2019. gada dati rāda, ka 7 no 10 jauniešiem ir balsojuši vietējās, valsts vai Eiropas Savienības vēlēšanās. Madlienas vidusskolā jauniešiem ir ļoti maza līdzdalība arī nevalstisko organizāciju darbībā. Eiropas Parlamenta Vēstnieku skolas jauniešiem, pēc šādu datu apkopojuma, ir arvien lielāka vēlme mudināt piedalīties vēlēšanās, jauniešu organizācijās, centros, kā arī piedalīties jauniešu projektos, rādot, ko tie iegūst no pilnvērtīga laika lietošanas, attīstot savus un citu vienaudžu prātus.

Problēma: Viena no galvenajām problēmām, ar ko saskaras jaunieši, ir nepietiekama informācijas pieejamība un izpratne par politikas jautājumiem un to, kā tie ietekmē viņu dzīvi. Lai uzlabotu jauniešu līdzdalības līmeni vēlēšanās, ir svarīgi nodrošināt viņiem pieejamu un saprotamu informāciju par politikas jautājumiem un par vēlēšanu procesu, lai turpmāk būtu vieglāk iesaistīties vēlēšanās bez problēmām un nesaprašanās. Madlienas vidusskolā Eiropas Parlamenta Vēstnieku skola cenšas palīdzēt izskaidrot un parādīt, cik daudz vēlēšanas ietekmē mūsu ikdienu. Jaunieši turpina balstīties uz nepareizo pieņēmumu, ka “mana balss neko neietekmē”, neapzinoties, cik daudz vienaudži domā tieši tā pat, līdz ar to palielinās cilvēku daudzums, vecumā no 18 līdz 24 gadiem, kas netic vēlēšanu ietekmei, toties nenobalsojot, tie rāda savu nostāju pret valsts iekārtu.

Skolēniem var būt grūti atrast objektīvu un uzticamu informāciju par politiskajām partijām un kandidātiem, kas piedalās vēlēšanās. Ja nav pieejami uzticami avoti, kas sniedz objektīvu informāciju, skolēni var justies neziņā un nezināt, ko izvēlēties. Daļa no jauniešiem domā, ka politikas jautājumi nav viņu intereses sfērā un ka viņiem nav nekāda ieguldījuma, lai mainītu situāciju. Viņi var justies, ka viņu balss nav svarīga vai ka politikas jautājumi nav svarīgi viņu dzīvei.

Pārsvārā lielākā problēma ir nepietiekama izpratne par vēlēšanu kandidātiem un viņu politiskajām programmām. Tas var radīt problēmas, jo, nezinot kandidātus un viņu plānus, ir grūti veikt informētu izvēli un balsojumu.

Dažkārt skolēni uzskata, ka viņi nav iesaistīti politisko lēmumu pieņemšanā, toties daudzu skolu apvidū skolēniem ir pieejami resursi un līdzekļi, lai tiktu iesaistīti šajā procesā, piedaloties gan formālās, gan neformālās tikšanās un sanāksmēs. To pārsvārā spēj piedāvāt Eiropas Parlamenta Vēstnieku skolas. Viens no iespējamajiem iemesliem, kādēļ ir šāda domas pieļaušana ir tas, ka politiķi var neņemt vērā jauniešu viedokļus, jo tie nav tik aktīvi vēlētajā tātāt kā vecāka gadagājuma cilvēki, tādēļ to attieksme var būt atbilstoša pieņemtajām bažām.

Turklāt jauniešiem bieži nav finansiālās spējas atbalstīt politiskas kampaņas vai lobēt savas intereses politiskajās institūcijās.

Nepietiekama politiskā pārstāvība un ietekme. Jaunieši var justies neuzticīgi politiskajām partijām un kandidātiem, ja viņi nesaņem pietiekamu atbalstu no politiķiem vai ja viņu viedokļi netiek pietiekami uzklauti un pārstāvēti politiskajās debatēs. Politiku reklamēšana ne vienmēr ir radīta jaunāku iedzīvotāju vecumu grupai, jo ir pieraduši pie iepriekšējo gadu rezultatīvā marketinga veida, taču mainoties gadiem, līdzī mainās arī tendences – kas ir vajadzīgs mūsdienu jauniešiem, darbības vecuma un pēcdarbspējas vecuma iedzīvotājiem. Taču saprotot to, ka iedzīvotāji vecuma posmā no 30 līdz 34 ir procentuāli vairāk nekā jauniešiem 20 – 24 gadiem, un Latvijas iedzīvotāju piramīda ir regresīva, politiķi koncentrējas uz vairākumu un reklamē sevi, un savus turpmākos panākumus, tieši cilvēkiem, kuri jau iepriekš ir vēlējuši, vecākām personām.

Dati un to analīze: Latvijā jauniešu, 18-24 gadu vecuma grupā, balsotāju līmenis vēlēšanās ir zemāks nekā vidējais balsotāju līmenis. Piemēram, 2021. gada Satversmes sapulces vēlēšanās tikai 34,55% no visiem šajā vecuma grupā esošajiem balsstiesīgajiem piedalījās vēlēšanās. Savukārt 25-34 gadus vecajā vecuma grupā piedalījās 46,43% no visiem šajā vecuma grupā esošajiem balsstiesīgajiem. Tātad, var secināt, ka Latvijā jaunieši nepiedalās vēlēšanās tik bieži kā vecāka gadagājuma iedzīvotāji.

2014. gada vēlēšanās piedalījās 43% Eiropas Savienības balsstiesīgo, bet jauniešu vidū līdz 24 gadu vecumam savu balsi atdeva vien 28% vēlētāju. Latvija šajā vecuma grupā uzrādīja 17%.

Augsto vēlētāju aktivitāti 2019. gada Eiropas vēlēšanās nodrošināja jauniešu aktivitātes pieaugums, liecina jūnijā pēc Eiropas Parlamenta pasūtījuma veikta Eiropabarometra aptauja. Pēc vēlēšanām veiktā aptauja ir viens no vispusīgākajiem kvantitatīvajiem pētījumiem par aizvadītajām Eiropas vēlēšanām. Tā liecina, ka augsto vēlētāju aktivitāti visā ES nodrošināja jauniešu dalība vēlēšanās. Vecuma grupā līdz 25 gadiem aktivitāte, salīdzinot ar iepriekšējām Eiropas vēlēšanām, pieauga par 14 procentpunktiem, bet 25 - 39 gadus veco pilsoņu vidū - par 12 procentpunktiem. Eiropas vēlēšanās visā ES piedalījās 50,6% balsstiesīgo vēlētāju, nodrošinot augstāko aktivitāti kopš 1994. gada. Salīdzinot ar 2014. gada Eiropas vēlēšanām, aktivitāte pieauga 19 valstīs, bet saruka - septiņās. Latvijā pie vēlēšanu urnām devās 33,5% balsstiesīgo pilsoņu jeb par trīs procentpunktiem vairāk nekā 2014. gadā.

Neskatoties uz zemo atsaucību Latvijas Satversmes sapulces vēlēšanās, uz Eiropas vēlēšanām jaunieši Latvijā ir ļoti atsaucīgi. Aptaujājot Madlienas vidusskolas skolēnus par piedalīšanos Eiropas Parlamenta vēlēšanās, atsauksme bija ļoti zema – 3 no 43 aptaujātajiem ir apdomājuši piedalīšanos lielāka mēroga vēlēšanās.

Latvijas Universitātes profesore Zanda Rubene: „Es negribu teikt, ka jaunieši neiet uz vēlēšanām. Viņi iet. Bet tā problēma, manuprāt, ir tāda, ka partiju piedāvājumi īsti nenasauca ar jauniešu interesēm un vajadzībām. Varētu teikt, ka caur to piedāvājumu un programmu režģi jaunieši kā mērķauditorija izbirst cauri. Pensija viņiem vēl neinteresē, izglītības sistēma faktiski vairs neinteresē, ja nu vienīgi viņiem jau ir mazi bērni,”

Anda Laķe, viena no pētījuma par jauniešu politisko līdzdalību autorēm: ”Jauniešus nevis neinteresē vēlēšanas, bet gan partiju vēstījums nav tiem saistošs.”

Risinājumi: Mūsdienās ikkatram tīnim ir mobilais telefons, līdz ar to sociālie mediji. Viena no sastopamākajām problēmām ir, ka sniegtā informācija dažādās aplikācijās ir neizglītojoša un neatlasīta, tas nozīmē, ka pats jauniešu laika gaitā ir izvēlēties, ko tas redz sociālajos tīklos, atzīmējot ierakstu, bildi vai video ar “patīk”. Tostarp ik pēc vairākiem ierakstiem parādās cita veida saturs, kurš šobrīd ir populārs. Jauniešiem vajag parādīt, ka viņi ir ņēmti vērā, apzinoties to, ka jauniem cilvēkiem arvien mazāk interesē ziņas un nopietnas informatīvas pārraides, avīzes, ar tiem ir jāsaazinās un jānotver to uzmanība platformās, kuras tie izmanto visbiežāk, kurās var dalīties ar informāciju ikviens, tas ir Tik Tok Instagram. Tāpat ir jānodrošina, ka politikas veidotāji atzīst jauniešu iespējas un priekšrocības, un cenšas iekļaut viņus politiskajā procesā. Tādēļ gan politiskas personas, gan jaunieši, skolēni, uzņēmumu satura veidotāji var popularizēt sev tīkamo tēmu, veidojot dažādus ierakstus, intervijas, podkāstus, reklāmas kampaņas video un citas sociālo mediju platformu sniegtās iespējas. Ir arī vairākas interneta platformas, kas piedāvā informāciju par vēlēšanām un kandidātiem, kā arī salīdzina viņu viedokļus un plānus. Skolēni var izmantot šīs platformas, lai saņemtu papildu informāciju un palīdzētu veikt labāku un informētāku izvēli.

Svarīgi, lai skolēni būtu informēti par vēlēšanām un kandidātiem, lai viņi varētu veikt informētu un izglītību balsojumu. Skolotāji, politiķi un citi cilvēki var palīdzēt nodrošināt, ka skolēniem ir pieejama informācija, kas palīdzēs viņiem izprast politiskos procesus un veikt informētu izvēli. Skolēni vēl joprojām apgalvo, ka iemesls, kādēļ viņi nepiedalās vēlēšanās ir neziņa par to, kā to darīt, tādēļ ikkatrā skolā 11.klasē būtu vajadzīga stunda, kurā jaunieši tiek iepazīstināti ar vēlēšanu iecirkņiem, kā jāaizpilda dotās kartītes, kā arī jāsniedz informācija par galvenajiem kandidātiem jeb to partijām, jo balsot ir ikkatra iedzīvotāja pienākums.

Liela nozīme ir pašu jauniešu vēlmei uzzināt jaunas lietas, piedalīties pasākumos un tos veidot. Mūsu uzdevums ir iesaistīt arvien vairāk cilvēku, virzīt tos uz labvēlīgu attieksmi pret valsts un Eiropas Savienības varas sistēmu, kā arī būt atjautīgākiem, sekot līdzī apkārt notiekošajam.

Veidoja Madlienas Eiropas Parlamenta Vēstnieku skolas skolēni.

KĀDĒĻ PILSONISKĀ AKTIVITĀTE IR NOZĪMĪGA

- **Izglītība** – iesaistoties pilsoniskajās aktivitātēs personas ir zinošākas un kompetentākas būtiskos to dzīvi ietekmējošajos jautājumos.
- **Labākas izpratnes veicināšana** – pilsoniskā iesaistīšanās iespējas var palīdzēt informēt sabiedrību par vietējiem notikumiem.
- **Izaugsmes un attīstības iespējas** – pilsoniskā iesaistīšanās var sniegt ieguldījumu kopienas (sabiedrības) attīstībā un panākt pārmaiņas.
- **Individuālās atbildības veicināšana** – iesaiste pilsoniskajās aktivitātēs mudina personas kļūt par plašākas kopienas daļu, un būt atbildīgiem par savu ieguldījumu šajā kopienā, kā arī tās uzlabošanu visu interesēs.

KĀDĒĻ, PILSONISKĀ AKTIVITĀTE IR NOZĪMĪGA

- Tas ir veids, kā uzlabot savstarpējās attiecības – aktivitātēs iesaistītie cilvēki veido ciešākas attiecības savā starpā.
- Tā veicina sociālo saliedētību – kopienas locekļi attīsta uzticības, piederības un savstarpējās saiknes sajūtu.
- Kopienas un sabiedrības uzlabošanās – īstenojot noteiktas aktivitātes – iesaistoties brīvprātīgajā darbā un veicot citas aktivitātes, iesaistītās personas aktīvi strādā pie tā, lai uzlabotu apstākļus savā kopienā un sabiedrībā kopumā.